

การบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนชุมชนหนองบัวน้อยโนนชาติ
หนองเห็นวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
หนองบัวลำภู เขต 2
BUDGET ADMINISTRATION OF CHUMCHON-NONGBUANOI-
NONCHART-NONGHEN-VITTAYA SCHOOL UNDER THE OFFICE
OF NONG BUA LAM PHU PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA 2

—••••—
¹ธนวัฒน์ วงศ์ศรีรักษา
¹Tanawat Wongsriraksa

มหาวิทยาลัยราชธานี, ประเทศไทย
Ratchathani University, Thailand.

¹Hellonarisa@hotmail.com

Received December 25, 2021; Revised February 12, 2022; Accepted March 20, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนชุมชนหนองบัวน้อยโนนชาติหนองเห็นวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา หนองบัวลำภู เขต 2 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนภายในโรงเรียนและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนชุมชนหนองบัวน้อยโนนชาติหนองเห็นวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา หนองบัวลำภู เขต 2 จำนวนทั้งสิ้น 17 คน ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย การวางแผนงานงบประมาณ การจัดระบบการจัดซื้อจัดจ้าง การบริหารทางการเงินและการควบคุมงบประมาณ การรายงานทางการเงินและผลการดำเนินการ และการตรวจสอบภายใน มีการดำเนินการบริหารงานงบประมาณในโรงเรียนอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : การบริหาร; งานงบประมาณ

¹ นักศึกษา หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชธานี

Abstract

The purpose of this research was to study the state of budget administration in Chumchon-nongbuanoi-nonchart-nonghen-vittaya School under the Office of Nong Bua Lam Phu Primary Educational Service Area 2. It was a quantitative research. The population providing information through the questionnaire was the school administrator, teachers and educational personnel of Chumchon-nongbuanoi-nonchart-nonghen-vittaya School under the Office of Nong Bua Lam Phu Primary Educational Service Area 2. with the total number of 17 persons. The result of this research was that all the 5 aspects of the school budget administration including: budget planning; procurement system; financial management and budget control; financial and performance report; and internal auditing were at a high level.

Keywords: Administration; Budgeting

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ใช้ระบบบริหารงบประมาณแบบแผนงาน/โครงการ (Planning programming budgeting system) ซึ่งเป็นงบประมาณที่เน้นย้ำในระบบของการวางแผนมาตั้งแต่ พ.ศ.2525 ถึงแม้ว่าจะเป็นระยะที่มุ่งจัดสรรงบประมาณให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล เกิดประโยชน์แก่ประชาชนอย่างเสมอภาค และเป็นธรรม แต่จากการศึกษาผลการดำเนินงานตามระบบงบประมาณแบบระบบบริหารงบประมาณแบบแผนงาน/โครงการ ยังพบปัญหาและข้อจำกัดหลายประการ เช่น มีการรวมศูนย์อำนาจการตัดสินใจไว้ที่หน่วยงานส่วนกลาง มีการให้ความสำคัญกับทรัพยากรที่ใช้ไปหรือปัจจัยนำเข้า (Input) มากกว่าผลผลิตและผลลัพธ์ (Output and outcome) มีการควบคุมการจัดสรรงบประมาณอย่างเข้มงวด มีความเคร่งครัดในการเบิกจ่ายเน้นการควบคุม (Control) มากกว่าผลการดำเนินงาน (Performance) ซึ่งไม่เอื้อต่อระบบการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ที่ต้องการกระจายการจัดการศึกษาของโรงเรียน (ทศพร ศิริสัมพันธ์, 2554)

การจัดการศึกษาของประเทศไทยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ซึ่งมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญภายใต้การบริหารจัดการที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานตามโครงการกระจายอำนาจ เพื่อสนองความต้องการของผู้เรียนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ จำเป็นต้องใช้ระบบการจัดสรรงบประมาณให้เป็นกลไกหรือเครื่องมือ

สำคัญที่จะกระตุ้นให้โรงเรียนดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีหลักการจัดสรรงบประมาณที่ดี คือ หลักความเป็นธรรม (Equality) เป็นการจัดสรรงบประมาณในจำนวนที่เท่ากันให้กับผู้เรียนที่มีลักษณะความต้องการจำเป็นแบบเดียวกัน ความเสมอภาค เพื่อให้ทุกคนได้รับโอกาสทางการศึกษาเท่าเทียมกันตามหลักความเสมอภาค เป็นการจัดสรรงบประมาณโดยพิจารณาจากความแตกต่างในลักษณะของโรงเรียน โดยโรงเรียนที่มีคุณลักษณะเหมือนกันควรจะได้รับงบประมาณเท่าเทียมกัน ส่วนโรงเรียนที่มีคุณลักษณะแตกต่างกัน เนื่องจากขนาดและที่ตั้งของโรงเรียนควรจะได้รับงบประมาณที่แตกต่างกัน หลักประสิทธิภาพ (Efficiency) และประสิทธิผล (Effectiveness) หลักความพอเพียง (Adequacy) การจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาจำเป็นต้องจัดสรรให้เพียงพอสำหรับผู้เรียน หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) เป็นการจัดสรรงบประมาณไปสู่โรงเรียนโดยตรงตามโครงสร้าง การกระจายอำนาจ หลักเสรีภาพในการเลือก (Freedom of choice) เป็นการจัดสรรงบประมาณ เป็นเงินอุดหนุนทั่วไปแก่ผู้เรียน หลักการปฏิบัติได้จริง (Practicality) การนำระบบรูปแบบและวิธีการจัดสรรงบประมาณมาใช้ จะต้องไม่ยุ่งยาก ซับซ้อน เข้าใจง่าย มีความยืดหยุ่น คล่องตัวแต่ต้องโปร่งใส รับผิดชอบตรวจสอบได้ และบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ การปรับเปลี่ยนระบบงบประมาณดังกล่าว (กรมสามัญศึกษา, 2544: 14)

จากสถานการณ์โลกในปัจจุบันสถานศึกษาจำเป็นต้องปรับเปลี่ยน เพื่อให้มีความสมดุลและเท่าทัน ความเปลี่ยนแปลงของสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้บริหาร จะต้องเตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น การจัดการศึกษาเพื่อ พัฒนาคนให้มีคุณภาพ และการสรรงบประมาณให้เกิดประสิทธิภาพ จึงเป็นภารกิจสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อพัฒนาศักยภาพในตัวบุคคลอย่างเต็มที่ ซึ่งจะทำให้บรรลุเป้าหมายได้นั้นจำเป็นต้องมีบุคลากรทางการศึกษาที่มีความรู้ ความสามารถและมีปัจจัยทางการบริหารของผู้บริหารที่เป็นตัวแปรสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จได้

โรงเรียนชุมชนหนองบัวน้อยโนนชาติหนองเห็นวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา หนองบัวลำภู เขต 2 ได้มีการบริหารงบประมาณตามสภาพความเป็นจริง ตามแนวทางนโยบายการปฏิบัติของรัฐบาล และอิงกับขนาดของสถานศึกษา ซึ่งยึดหลักการบริหารงานงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (ชัยสิทธิ์ เฉลิมมีประเสริฐ, 2544) โดยโรงเรียนชุมชนหนองบัวน้อยโนนชาติหนองเห็นวิทยา ปีการศึกษา 2563 มีบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษาจำนวน 17 คน แบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน ข้าราชการครู จำนวน 15 คน และบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 1 คน เปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนต้น โดยสภาพการดำเนินงานงบประมาณภายในโรงเรียนชุมชนหนองบัวน้อยโนนชาติหนองเห็นวิทยาไม่มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบดำเนินงานงบประมาณที่มีวุฒิการศึกษาเกี่ยวกับด้านการเงินหรือการบัญชีโดยตรง ผู้บริหารโรงเรียนจึง

มอบหมายให้ครูที่เหมาะสมรับผิดชอบดำเนินงานงบประมาณ อีกทั้งยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหารงานงบประมาณอย่างเพียงพอ ทำให้การดำเนินงานไม่ราบรื่นเท่าที่ควร มีความล่าช้า จากสภาพและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาสภาพและแนวทางการพัฒนาการบริหารงบประมาณ เพื่อจะได้นำข้อมูล ข้อเสนอแนะ เป็นแนวทางพัฒนาปรับปรุงแก้ไข เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานด้านการบริหารงบประมาณของโรงเรียนชุมชนหนองบัวน้อย โนนชาติหนองเห็นวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา หนองบัวลำภู เขต 2 ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนชุมชนหนองบัวน้อย โนนชาติหนองเห็นวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา หนองบัวลำภู เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) โดยใช้รูปแบบการวิจัยพรรณนา (descriptive research) กำหนดให้ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยหรือผู้รักษาการ ในตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียน และบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน เป็นหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) ได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียน และบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน จำนวน 17 คน โดยใช้จำนวนทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัย

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนชุมชนหนองบัวน้อย โนนชาติหนองเห็นวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา หนองบัวลำภู เขต 2 ใน 5 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผนงบประมาณ 2) ด้านการจัดระบบจัดซื้อจัดจ้าง 3) ด้านการบริหารทางการเงินและการควบคุมงบประมาณ 4) ด้านการรายงานทางการเงินและผลการดำเนินการ และ 5) ด้านการตรวจสอบภายใน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ โดยแบ่งออก เป็น 2 ตอน ต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในเรื่อง เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ระยะเวลา/อายุการทำงานหรือจำนวนปีที่เข้าสู่งานการศึกษา ระดับช่วงชั้นที่

กำลังปฏิบัติงาน ประสบการณ์ด้านการศึกษาวิชาการงบประมาณ และประสบการณ์ด้านการปฏิบัติงานเกี่ยวกับงบประมาณ มีลักษณะเป็นแบบตัวเลือกที่กำหนดคำตอบไว้ให้ (force choice) จำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนชุมชนหนองบัวน้อยโนนชาติหนองเหินวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating Scale) 5 ระดับ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์และเสนอค่าสถิติการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นเชิงปริมาณของผู้ตอบแบบสอบถาม ขั้นตอนการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเลือกใช้สถิติแบบอธิบายและแบบอ้างอิงในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล กล่าวคือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อนำไปอธิบายข้อมูลในรูปแบบตารางต่อไป

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนชุมชนหนองบัวน้อยโนนชาติหนองเหินวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา หนองบัวลำภู เขต 2 สรุปผลการวิจัย ดังนี้

สภาพการบริหารงานงบประมาณในแต่ละด้านของโรงเรียนชุมชนหนองบัวน้อยโนนชาติหนองเหินวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา หนองบัวลำภู เขต 2 โดยเสนอผลการวิเคราะห์เป็นภาพรวมของแต่ละด้านไว้ ดังแสดงในตารางที่ 1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ภาพรวมของสภาพการบริหารงานงบประมาณในโรงเรียนชุมชนหนองบัวน้อยโนนชาติหนองเหินวิทยา

ด้านที่	สภาพการบริหารงานงบประมาณ	ระดับการดำเนินงาน	
		\bar{X}	S.D.
1.	ด้านการวางแผนงบประมาณ	3.89	0.682
2.	ด้านการจัดระบบจัดซื้อจัดจ้าง	4.15	0.540
3.	ด้านการบริหารทางการเงินและการควบคุมงบประมาณ	4.19	0.650
4.	ด้านการรายงานทางการเงินและผลการดำเนินการ	4.01	0.680
5.	ด้านการตรวจสอบภายใน	3.79	0.860

จากตารางที่ 1 ผู้วิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานงบประมาณในโรงเรียนชุมชนหนองบัวน้อยโนนชาติหนองเหินวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ด้านการบริหารทางการเงินและการควบคุมงบประมาณมีค่าเฉลี่ยของการดำเนินการบริหารงานงบประมาณในโรงเรียนสูงที่สุดอยู่ที่ 4.19 รองลงมาคือ การดำเนินการบริหารงานงบประมาณในโรงเรียนด้านการจัดระบบจัดซื้อจัดจ้าง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของการดำเนินการบริหารงานงบประมาณในโรงเรียนที่ 4.15 (อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05) มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.650 และ 0.540 ตามลำดับ ซึ่งถือว่าเป็นการดำเนินการบริหารงานงบประมาณในโรงเรียนด้านการบริหารทางการเงินและการควบคุมงบประมาณ และการจัดระบบจัดซื้อจัดจ้าง อยู่ในระดับมาก ส่วนการดำเนินการบริหารงานงบประมาณในโรงเรียนด้านการตรวจสอบภายในมีค่าเฉลี่ยของการดำเนินการบริหารงานงบประมาณในโรงเรียนน้อยที่สุดคือ 3.79 (อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, S.D. = 0.860)

อภิปรายผล

จากการศึกษาการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนชุมชนหนองบัวน้อยโนนชาติหนองเหินวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ด้านการวางแผนงบประมาณ ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดทำแผน/โครงการของโรงเรียน และการกำหนดนโยบายของโรงเรียนให้ชัดเจนและสอดคล้องกับนโยบายระดับสูงขึ้นไป ทางโรงเรียนสามารถปฏิบัติได้ดีถึงดีมาก ถึงแม้กระนั้นทางโรงเรียนเองก็มีข้อปัญหาเกิดขึ้นเล็กน้อย เกี่ยวกับการเลือกแผนหนึ่งจากหลายๆ แผนเพื่อนำไปสู่จุดหมาย หรือวัตถุประสงค์เดียวกัน ซึ่งการเลือกแผน การกำหนดแผน นโยบายต่างๆ เกี่ยวกับการดำเนินการบริหารงบประมาณก่อนการลงมือปฏิบัติถือว่าเป็นรากฐานของการจัดทำงบประมาณในระบบงบประมาณ สิ่งสำคัญ คือ ต้องตั้งอยู่บนระบบของการวางแผนที่ดี ดังที่ ชัยสิทธิ์ เฉลิมมีประเสริฐ (2544: 4-10) ซึ่งระบบการวางแผนที่ดี หมายถึง กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ ซึ่งจะต้องมีการกำหนดพันธกิจ ภารกิจหลักของหน่วยงานและผลลัพธ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากผลผลิตที่ได้วางไว้ทั้งในแง่เชิงปริมาณงาน เวลา คุณภาพ และต้นทุน พร้อมทั้งกำหนดวัตถุประสงค์ และวิธีการในการบรรลุถึงวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรัชณี ปุณโณทก (2548) ศึกษาการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการวางแผนงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน: ศึกษากรณีมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต จากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยพบว่าในแต่ละขั้นตอนของการวางแผนระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ดังนี้ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต มีการ

วางแผนกลยุทธ์ที่สอดคล้องตามหลักเกณฑ์ทางวิชาการเป็นส่วนใหญ่ แต่ยังมีบางส่วนที่ไม่สามารถมีการวางแผนกลยุทธ์ที่สมบูรณ์ตามหลักเกณฑ์ทางวิชาการทั้งหมด เนื่องจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวางแผนงบประมาณยังขาดความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์ที่เพียงพอ โดยเฉพาะในเรื่องของการจัดทำผลผลิตเป้าหมายขององค์กรและหลักเกณฑ์การวางแผนกลยุทธ์บางส่วนนั้นไม่สามารถนำมาใช้จริงกับองค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ คณิศฐา กลัดเนียม (2549) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงบประมาณของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเมืองลำพูน ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนงบประมาณ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมในระดับมาก ปัญหาและข้อเสนอแนะ ด้านการวางแผน ปัญหาที่สำคัญคือ การได้รับจัดสรรงบประมาณน้อย ไม่เพียงพอกับความต้องการ และอนุมัติจึงควรจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมงาน/ โครงการ เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าทรัพยากรที่จัดสรรให้สำหรับกิจกรรมสำคัญ เพื่อให้การดำเนินงานตามแผนงาน/ โครงการเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

2. ด้านการจัดระบบการจัดซื้อจัดจ้าง ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างและการจัดหาพัสดุของโรงเรียน และการเปรียบเทียบราคาซื้อครั้งล่าสุดและ/หรือราคาจากผู้ขายหลายแห่งเพื่อให้ได้ราคาที่ดีที่สุดมีการดำเนินการบริหารงานงบประมาณอยู่ในระดับมาก แต่การแบ่งแยกหน้าที่มีให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบมากกว่าหนึ่งลักษณะงาน (การขออนุมัติจัดซื้อจัดจ้าง การตรวจรับสินค้า/จัดจ้าง การบันทึกบัญชีและทะเบียนการจัดซื้อจัดจ้าง และการอนุมัติเบิกจ่ายเงิน) อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับปัญหาและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่ระบุว่า ครูมีภาระหน้าที่รับผิดชอบมาก ทำให้ครูที่ได้รับหน้าที่ให้ปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการทางงบประมาณของโรงเรียนปฏิบัติหน้าที่ได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ ทั้งการสอนและหน้าที่รับผิดชอบอื่นผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านการดำเนินการงบประมาณของโรงเรียน อีกทั้งยังทำให้การจัดทำหลักฐานเอกสารต่างๆ ไม่เป็นปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของจันทร์ษา ชัยวัฒนธีรการ (2551) ได้ทำการศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการบริหารงานงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน: กรณีศึกษา โรงเรียนพานทองสภาซินุปฐมภักดิ์ ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาหลักในการบริหารงานงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ได้แก่ ด้านระบบการจัดซื้อจัดจ้าง ปัญหาโดยรวมคือ บุคลากรไม่มีความรู้ความเข้าใจเจ้าหน้าที่มีภาระงานมาก ขาดเจ้าหน้าที่ที่มีความชำนาญโดยเฉพาะ ระเบียบกฎหมายทำให้การจัดจ้างขาดความคล่องตัวกรณีเร่งด่วน ข้อมูลสารสนเทศไม่ครบถ้วน ไม่มีการสำรวจสินค้าคงคลังก่อนการระดมทรัพยากร ขาดวิธีที่หลากหลาย และการมีส่วนร่วมในการบริหารสินทรัพย์ อยู่ในระดับน้อย ขาดการตรวจสอบประสิทธิภาพการใช้จ่ายงบประมาณ และประเมินทางเลือกกิจกรรมที่ต่ำกว่าการดำเนินงานตามพันธกิจเป้าประสงค์และไม่เป็นไปตามปฏิทินที่กำหนดไว้ ส่วนแนวทางในการแก้ปัญหา นั้น ควรมีการประชุมสร้างความรู้ความเข้าใจ

ลดคาบสอน มีเจ้าหน้าที่ทำงานด้านนี้โดยเฉพาะ จัดเก็บข้อมูลการจัดซื้อในอดีต และแหล่งข้อมูลผู้ขาย/ผู้รับจ้าง จัดโครงสร้างการมอบหมายงานในระบบให้มีความชัดเจน สාරองเงินงบประมาณ จัดทำแบบฟอร์มการดำเนินงานและแบบรายงานต่างๆ ที่ชัดเจน ประชาสัมพันธ์ให้ได้รับทราบความเคลื่อนไหวทุกสิ้นภาคเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของนิวัฒน์ นิลแก้ว (2549) ได้ศึกษาประสบการณ์จัดทำและการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองเชียงใหม่ ซึ่งผลการศึกษารูปได้ดังนี้ โรงเรียนนำร่องการใช้ระบบงบประมาณมุ่งเน้นผลงานส่วนใหญ่ได้รับการคัดเลือกจากหน่วยงานต้นสังกัดมากกว่าการสมัครเข้าร่วม แต่เมื่อเข้าร่วมแล้ว บุคลากรของโรงเรียนนำร่องฯ ก็ได้เข้ารับการประชุม/อบรม/สัมมนา และได้เอกสารเกี่ยวกับเรื่องระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานอย่างเพียงพอ จากการที่ได้ทดลองปฏิบัติโครงการนำร่องมาระยะหนึ่งแล้ว ปรากฏว่าการจัดทำและการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ไม่แตกต่างจากการจัดทำงบประมาณแบบเดิมมากนัก แต่ผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งระบุว่าผลการดำเนินการดีขึ้นกว่าเดิม สรุปโดยภาพรวมแล้วผู้ทำงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดทำงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานนั้น ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนการจัดทำแผนกลยุทธ์เป็นอย่างดี แต่ขั้นตอนในการนำไปใช้นั้นยังไม่เข้าใจเท่าที่ควร แต่มีความเชื่อว่ายังมีการปฏิบัติครบทุกขั้นตอนอย่างต่อเนื่องจะทำให้เกิดผลดีขึ้นแก่องค์กร ส่วนปัญหาของโรงเรียนนำร่องระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานนั้น โดยภาพรวมเป็นเรื่องของความไม่สมบูรณ์และต่อเนื่องของโครงการ ผู้ปฏิบัติเกิดความไม่แน่ใจในการจัดสรรงบประมาณจากหน่วยเหนือ ในเรื่องความสำเร็จของการดำเนินงานระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน โดยภาพรวมแล้ว ผู้ให้ข้อมูลจากทุกโรงเรียนมีความเห็นว่า มีความสำเร็จพอสมควร ครูมีความรู้ในระบบงบประมาณแบบใหม่นี้ดีขึ้นและสามารถใช้งานได้จริง ปัญหาใดที่มีอยู่เป็นเรื่องปกติที่ต้องพยายามแก้ไขต่อไป เพื่อให้เป็นระบบที่สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. ด้านการบริหารการเงินและการควบคุมงบประมาณ ผลการวิจัยพบว่า มีระบบการเก็บรักษาเงินในความรับผิดชอบของโรงเรียน ระบบการใช้จ่ายเงินในความรับผิดชอบของโรงเรียน โครงการ งานกิจกรรมต่างๆ และมีการประเมินความคุ้มค่าของการใช้จ่ายเงินตามโครงการ/กิจกรรมเป็นระยะๆ มีการดำเนินการบริหารงานงบประมาณภายในโรงเรียนอยู่ในระดับมากอยู่ในระดับมาก แต่ก็ยังพบปัญหาของการดำเนินการบริหารงานงบประมาณอยู่บ้าง ดังเห็นได้จากผู้ตอบแบบสอบถามบางส่วนระบุว่าหลักฐานการปฏิบัติหน้าที่ทั้งหน้าที่หลักคือการสอนและหน้าที่อื่นนอกเหนือจากการสอนไม่มีประสิทธิภาพเต็มที่จากการที่ได้รับหน้าที่ปฏิบัติพิเศษด้านการงบประมาณ รวมไปถึงการทำเอกสารประเมินความก้าวหน้า และความคุ้มค่าของงบประมาณ อีกทั้งไม่มีการฝึกอบรมให้ครูผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านการงบประมาณที่เพียงพอ สอดคล้องกับงานวิจัยของชัยสิทธิ์ เฉลิมมีประเสริฐ (2544 :4-10) กล่าวว่า ตามนโยบายการปฏิรูประบบราชการของรัฐบาล ซึ่งมีเป้าหมายในการกระจายความรับผิดชอบใน

การบริหารจัดการ และการสร้างระบบบริหารภาครัฐแนวใหม่ที่มีประสิทธิภาพ มีการตรวจสอบกำกับดูแลที่ดี การจัดงบประมาณเป็นวงเงินรวม ซึ่งสภาพปัจจุบันโรงเรียนวัดศรีเมือง มีการจัดทำบัญชี ตามระบบบัญชีหน่วยย่อย ไม่ได้การนำระบบแบบพึ่งพิงจ่ายมาใช้ และเมื่อมีการนำระบบแบบพึ่งพิงจ่ายจึงควรจัดเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความเข้าใจงานการเงินและบัญชีทำงานด้านนี้โดยเฉพาะ จัดให้มีการอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรในสถานศึกษาถึงแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของคณิศร กัดเนียม (2549) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงบประมาณของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเมืองลำพูนพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดหางบประมาณสนับสนุน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในระดับมาก ในเรื่องการช่วยเหลือระดมทุนหรือปัจจัย เพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สำหรับปัญหาและข้อเสนอแนะหน่วยงานระดับเหนือขึ้นไป ควรมีแผนงานนโยบาย และการวางแผนบริหารงบประมาณที่แน่นอน ชัดเจน ส่วนด้านการแสวงหาและสนับสนุนงบประมาณพบปัญหา คือ ชุมชนเข้าใจว่าการจัดงบประมาณเป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องให้อยู่แล้วและประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีกำลังทรัพยากรมากพอจะช่วยสนับสนุน ซึ่งควรมีการประชุมชี้แจงปรึกษาหารือ รายงานการใช้จ่ายเงินของสถานศึกษา ให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทราบ เพื่อความเข้าใจและโปร่งใส ตรวจสอบได้และรัฐควรพิจารณาจัดสรรงบประมาณให้แก่สถานศึกษาให้แก่สถานศึกษาให้เพียงพอ เพื่อสามารถพัฒนาการศึกษาได้เต็มที่ สนองตอบต่อนโยบายการปฏิรูปการศึกษา

4. ด้านการรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน ผลการวิจัยพบว่า การจัดทำบัญชีการเงิน การจัดทำ/จัดหาแบบพิมพ์บัญชี ทะเบียนและรายงานทางการเงินของโรงเรียน และการฝึกอบรมอย่างเพียงพอให้แก่เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชีของโรงเรียนมีการดำเนินการบริหารงานงบประมาณอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณาลำดับของค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติแล้วยังอยู่ในลำดับสุดท้าย และยังคงคล้องกับปัญหาและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่ระบุว่า ครูมีภาระงานมาก ครูผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านการงบประมาณไม่สามารถดำเนินการรายงานทางการเงิน และการจัดทำเอกสารรายงานต่างๆ ทางการเงินที่ใช้ในการแสดงผลการใช้จ่ายเงินของแต่ละกิจกรรมโครงการไม่เป็นปัจจุบัน รวมทั้งครูผู้ปฏิบัติหน้าที่ต้องมีความรู้ความเข้าใจ ซึ่งต้องใช้เวลาและมีความละเอียดรอบคอบมาก เมื่อภาระงานมีมากจึงไม่สามารถดำเนินการให้เป็นปัจจุบันได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เชษฐา ชาญพานิชย์ (2548, หน้า 58) ได้ศึกษาสภาพการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอเมืองระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลางและน้อย โรงเรียนยังขาดความเข้าใจในการดำเนินการ ระบบการรายงานทางการเงินยังไม่ชัดเจน ยังขาดการวิเคราะห์ความคุ้มค่าของ

ข้อมูลทางการเงิน หน่วยงานระดับเหนือขึ้นไปเป็นผู้กำหนดแนวทางปฏิบัติงานในแต่ละงาน
ครูต้องทำหน้าที่ดังกล่าว ทำให้การรายงานทางการเงินขาดความสม่ำเสมอ

5. ด้านการตรวจสอบภายใน ผลการวิจัยพบว่า การรายงานการใช้จ่ายเงินและผลการดำเนินงานของโรงเรียน/โครงการ/กิจกรรมและการตรวจสอบติดตามการใช้จ่ายเงินของโรงเรียน มีการดำเนินการบริหารงานงบประมาณภายในโรงเรียนอยู่ในระดับมาก แต่การนำผลการติดตามไปประเมิน วิเคราะห์ข้อมูล แก้ไขปัญหา เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาระบบการติดตาม อยู่ในระดับปานกลาง อีกทั้งครูผู้ปฏิบัติหน้าที่การงบประมาณไม่ได้รับการฝึกอบรมอย่างเพียงพอ รวมถึงขาดบุคลากรเฉพาะด้านการเงิน หรือการบัญชีโดยเฉพาะทำให้การตรวจสอบภายในด้านการดำเนินการบริหารงานงบประมาณยังไม่มีประสิทธิภาพอย่างเต็มที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของธวัช เตียวเจริญ (2547:110) ได้ศึกษาการจัดการงบประมาณมุ่งเน้นผลงาน/โรงเรียนมัธยมศึกษา/สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว พบว่าด้านการตรวจสอบภายใน มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีปัญหาอันดับแรก อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การดำเนินการตรวจสอบภายในตามแผนอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่เจ้าหน้าที่ที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้ตรวจสอบภายในขาดความรู้และประสบการณ์ด้านการเงินและบัญชีมาปฏิบัติหน้าที่ไม่สม่ำเสมอ ผู้ตรวจสอบรายรับรายจ่ายประจำวันของโรงเรียนไม่เข้าใจวิธีการตรวจสอบ และไม่มีกรวางแผนตรวจสอบระยะยาว นอกจากนี้ปัญหาที่พบ คือ บุคลากรไม่มุ่งดำเนินงานตามพันธกิจ เป้าประสงค์ที่วางไว้ ขาดการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพการใช้จ่ายงบประมาณ จึงควรให้ความรู้ทักษะ ในการตรวจสอบภายใน ทั้งทางด้านการเงินและการดำเนินงานของสถานศึกษา จัดทำปฏิทินและมาตรฐานการปฏิบัติงาน เพื่อให้ดำเนินการตรวจสอบเป็นไปตามที่ได้กำหนดไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภรณ์ภัส ปิยะชัยทวี (2548) ได้ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการวางแผนบริหารโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า ปัญหาการดำเนินงานตามแผนไม่เป็นตามระยะเวลาที่กำหนด แนวทางการแก้ปัญหา คือ จัดทำปฏิทินการดำเนินงานแผนให้ชัดเจน ปัญหาการประเมินผลไม่สม่ำเสมอและต่อเนื่อง แนวทางการแก้ปัญหา คือ กำหนดปฏิทินติดตามและประเมินผล กำหนดขั้นตอนขอบเขตของการประเมินให้ชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของรัชณี ปุณโณทก (2548) ได้ศึกษาการประเมินประสิทธิภาพ และประสิทธิผลการวางแผนงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า การจัดโครงสร้าง แผนงานโครงการของมหาวิทยาลัยบางส่วนยังไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์การจัดโครงสร้างแผนงาน ทำให้ยังมีปัญหาที่ซ้ำซ้อน ความแตกแยกของโครงสร้างแผนงาน และยังทำให้แผนงานยังไม่สามารถเป็นเครื่องมือในการจัดสรร ควบคุมและประเมินผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยได้อย่างสมบูรณ์ จึงควรจัดให้มีการประชุม และทบทวนภาระงานต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามพันธกิจเป้าประสงค์ที่วางไว้

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

จากการสภาพการปฏิบัติงานงบประมาณของโรงเรียนชุมชนหนองบัวน้อยโนนชาติ หนองเห็นวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ได้องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาในด้านต่างๆ คือ 1) ด้านการวางแผนงบประมาณ โรงเรียนควรมีการเลือกแผนงานหนึ่งจากหลายๆ แผนงาน เพื่อนำไปสู่จุดหมายเดียวกันโดยการประชุมจัดทำแผนงบประมาณร่วมกันอย่างเป็นระบบ 2) ด้านการจัดระบบจัดซื้อจัดจ้าง โรงเรียนควรจัดระบบการจัดซื้อจัดจ้างที่มีความชัดเจน จัดหาเจ้าหน้าที่ที่มีความชำนาญเฉพาะ และมีประสบการณ์ในการทำงาน เสียสละ มีจิตบริการที่ดี ใฝ่รู้ และหมั่นศึกษาเพิ่มเติมอยู่เสมอ 3) ด้านการบริหารงานการเงินและควบคุมงบประมาณ โรงเรียนควรจัดโครงสร้างการประเมินความคุ้มค่าของการใช้จ่ายเงินตามโครงการ/กิจกรรม เป็นระยะๆ ตลอดระยะเวลาของโครงการ ใช้วิธีการระดมทรัพยากรที่หลากหลาย ให้บุคลากรและชุมชนมีส่วนร่วม 4) ด้านการรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน โรงเรียนควรมีการจัดหาเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ทางด้านบัญชี การเงิน ปฏิบัติงานด้านนี้โดยเฉพาะเพื่อจัดทำรายงานและ/หรือจัดการอบรมให้แก่ครูผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านการงบประมาณ การเงินและการบัญชีของโรงเรียน 5) ด้านการตรวจสอบภายใน โรงเรียนควรมีพัฒนาและสนับสนุน อบรมให้ความรู้เรื่องการตรวจสอบภายในแก่ผู้ที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบภายในและกำหนดกรอบในการตรวจสอบภายในด้านการเงิน และการดำเนินงานอย่างชัดเจน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรเห็นความสำคัญของการตรวจสอบภายใน และนำผลการติดตามไปประเมิน วิเคราะห์ข้อมูล แก้ปัญหา เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาระบบการติดตามต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมสามัญศึกษา. (2544 ก). *เปิดประตูสู่ PBB ระบบงบประมาณมุ่งเน้นผลงาน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- คณิตฐา กลัดเนียม. (2549). *การมีส่วนร่วมในการบริหารงบประมาณของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเมืองลำพูน*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จันทร์ษา ชัยวัฒน์ธีราการ. (2551). *ปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการบริหารงานงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานโรงเรียนพานทองสถาชิบุปถัมภ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 2*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชัยสิทธิ์ เฉลิมมีประเสริฐ. (2544). *มาตรฐานการจัดการทางการเงิน 7 Hurdles กับการจัดทำงบประมาณระบบใหม่*. กรุงเทพฯ: ซีระฟิล์ม และไซเท็กซ์.

- เชษฐา ชาญพานิชย์ .(2548). การศึกษาสภาพการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน
โรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอเมืองระยอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต
1. วิทยาลัยวิทยลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2554). พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ
พุทธศักราช. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว
- ธวัช เตียวเจริญ. (2547). การจัดการงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นิวัฒน์ นิลแก้ว. (2549). ประสพการณ์การจัดทำและการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้น
ผลงานของโรงเรียนนาร่อง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองเชียงใหม่.
บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ภรณ์นภัส ปิยชัยทวี. (2546). การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการวางแผน
บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา.
บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- รัชณี ปุณโณทก. (2548). การประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการวางแผนงบประมาณ
แบบมุ่งเน้นผลงาน: ศึกษากรณีมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.